

Ivan DAMIŠ, *Franjevci Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda žrtve drugog svjetskog rata, poraća i jugokomunizma*, HKD sv. Jeronima, Zagreb 2000., 156 str.

Dr. Ivan Damiš (1953. -), franjevac, doktorirao je 1988. na Papinskom Sveučilištu *Urbaniana* u Rimu, od 1997. predavač na Katehetskom institutu Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, poznat je znanstvenoj i stručnoj javnosti po svojim znanstvenim i publicističkim radovima.¹

U uvodnom poglavlju svoje nove knjige Damiš se osvrće na odnose između Katoličke crkve i Nezavisne Države Hrvatske, zatim donosi bio(bibliografske) portrete za petnaest stradalnika Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda. Biografije su sažete i donose podatke o rođenju, školovanju, kretanju u službi, znanstvenom i publicističkom radu ako se dotična osoba i time bavila te podatke o nasilničkoj, tj. mučeničkoj smrti. Damiš uspoređuje dosadašnja istraživanja glede mjesta, nadnevka i načina mučeništva objelodanjena u literaturi, posebice se često osvrće na relevantnu literaturu Ante Bakovića, Ante Belje, Ive Omrčanića, Lucijana Kordića, *Kroniku Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda*, koja se nalazi u rukopisu u Arhivu Provincijalata, zatim i na rukopis *The Croatian Christian Martyrs* iz ostavštine Jure Prpića. Naime, podaci o mjestu mučeništva i nadnevku u pojedinih autora se razlikuju. Damiš je utvrdio da je i arhivska građa o mučeništvu subraće o kojoj razlaže u knjizi *vrlo mala ili jednostavno nedostupna*. Na temelju svojih istraživanja pokušao je razriješiti mjesto i datum pogibije, a ako mu to nije pošlo za rukom, onada je to pitanje ostavio otvorenim za nova istraživanja. Biografije su poredane kronološkim slijedom rođenja žrtava, a popraćene su i fotografijama. Žrtve stradalnici obrađene u ovoj knjizi su: Oskar o. Eugen Kukina (1893.-1945.); Baltazar o. Alojzije Pišpek (1893.-1945.); Stjepan o. Kerubin Posavec (1896. - 1946.); Franjo fra Adalbert Fleisz (Fleis) (1906.-1944.); Josip o. Sidonije Scholz (Šolc) (1909.-1942.); Tomo o. Rikard Ribić (1909.-1945.); Stjepan fra Baltazar Bata (1911.); Stjepan o. Beato Bukinac (1912.-1945.); Ivan o. Petronije Pajtler (1912.-1945.); Rok o. Sebastijan Šantalab (1913.-1945.); Antun o. Hadrijan Hrenić (1913.-1945.); Vendelin o. Ferdo Gassman (1914.-1946.); Josip o. Benko Čiga (1915.-1945.); Stjepan o. Miroslav Grđan (1915.-1945.?) Adam fra Rigobertus Ketterer (1920.-?).

U dodatku knjige nalazi pregled ispitivane, suđene i zaslužnjene braće Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u vremenskom razdoblju od 1945. do 1990.

¹ *Bibliografija radova franjevaca Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda 1945-1975*, Rijeka - Trsat 1975.; *Iz prošlosti župe Čakovec*, Zagreb, 1994.; *Iz moje crkveno-povijesne bibliografije*, Zagreb, 1996. i nizu drugih knjiga i priloga u periodici.

Knjiga je opremljena sažetkom na engleskom i njemačkom jeziku te kazalno osoba i mjesta. Ova knjiga je novi prinos istraživanju stradalništva Crkve u Hrvata u drugoj polovici XX. stoljeća i time se autor pridružuje skupini istraživača² koji su posljednjih godina o tome objelodanili zapažene knjige.

Marko Babić

PRIOPĆENJA

Predstavljanje knjige akademika dr. Davorina Rudolfa *Rat koji nismo željeli*

Pred nama je danas knjiga koju je trebalo napisati. Drago mi je da ju je napisao moj dugogodišnji prijatelj i zahvalni suradnik u Mesićevoj, Manolićevoj i Gregurićevoj vladi te u Ministarstvu vanjskih poslova Republike Hrvatske. Uz iskrene čestitke na briljantno obavljenom poslu, htio bi mu i ovom prigodom zahvaliti što je u obliku knjige stručnoj, znanstvenoj i zainteresiranoj široj čitalačkoj publici na uvid i korištenje predao povijesno važan materijal.

U samom naslovu knjige sadržana je i ključna teza autora i naznaka njezina sadržaja. Pojednostavljeno i kratko rečeno: u procesu raspada Jugoslavije i urušavanja komunističkoga političkog sustava Hrvatska je pokušala, u skladu sa zajamčenim pravom naroda na samoodređenje i izraženom voljom naroda na prvim poslijeratnim slobodnim izborima, konačno ostvariti pravo na svoju punu samostalnost i suverenost, te otvoriti procese izgradnje pluralističke demokracije i slobodnoga tržišnog gospodarstva, u skladu s vladajućim standardima u razvijenim zemljama Zapada. Pokušala je to učiniti mirnim putem, dogovorom u sklopu bivše Jugoslavije, ali u tome ni uz maksimalne napore, pa i izraženu spremnost na značajne ustupke, nije uspjela. Na tom putu suprotstavila joj se nepomirljiva ekspanzionistička srbijanska strategija, potpomognuta bivšim

² Marijan KARAULA, *Žrtve i mučenici. Stradanja bosanskih franjevacu u Drugom svjetskom ratu i komunizmu*, Sarajevo, 1999; Anto ORLOVAC, *Banjolučki martirologij*, Banja Luka - Zagreb, 1999.; Stjepan KOŽUL, *Martirologij Crkve zagrebačke*, Zagreb, 1998.; Petar BEZINA, *Franjevci Provincije Presvetog Otkupitelja žrtve rata 1942-1948*, Split, 1995.; Anto BAKOVIĆ, *Stradanje Crkve u Hrvata u Drugom svjetskom ratu - Svećenici žrtve rata i porača*, Zagreb, 1994. te niz drugih monografskih izdanja bilo o pojedinim osobama, bilo o pojedinim redovničkim zajednicama ili biskupijskim svećenicima. Osim toga, nakon 1990. godine izašao je niz znanstvenih, stručnih i publicističkih priloga u periodici o stradalništvu Crkve u Hrvata kao i općenito o stradalništvu velikog broja pojedinaca.